

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2026. № 5.

ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.5.226>

УДК 336.13

О. М. Шершун,

д. філос. з економіки, старший науковий співробітник відділу економіко-екологічного розвитку приморських регіонів,

Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень

Національної академії наук України»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8595-269X>

ІНСТИТУЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВПЛИВУ СИСТЕМИ PROZORRO НА ФОРМУВАННЯ РИНКУ АКВАПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

O. Shershun,

PhD in Economics, Senior Researcher of the Department of Economic and Ecological Development of Seaside Regions,

State Organization “Institute of Market and Economic&Ecological Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine”

INSTITUTIONAL AND ECONOMIC PRINCIPLES OF THE INFLUENCE OF THE PROZORRO SYSTEM ON THE FORMATION OF THE AQUACULTURE MARKET IN UKRAINE

У статті досліджено роль електронної системи публічних закупівель Prozorro у формуванні ринку аквапродовольчої продукції в Україні. Узагальнено інституційні засади функціонування системи закупівель та

виявлено ключові обмеження, пов'язані з недосконалістю класифікації продукції, домінуванням цінових критеріїв і відсутністю вимог до сталості та походження товарів. На основі аналізу даних системи Prozorro визначено структурні характеристики державного попиту, зокрема його концентрацію на обмеженому переліку стандартизованої продукції, переважно імпортного походження. Доведено, що публічні закупівлі мають потенціал виступати інструментом стимулювання внутрішнього виробництва, проте наразі цей потенціал використовується недостатньо. Обґрунтовано необхідність переходу від сприйняття публічних закупівель як суто процедурного механізму до їх розгляду як інструменту активного впливу на формування ринку.

The article examines the role of the electronic public procurement system Prozorro in shaping the aquaculture food market in Ukraine. The study focuses on the institutional framework of public procurement and its impact on the formation of market demand. It is determined that, despite the formal transparency and openness of procurement procedures, the system operates under a number of structural and regulatory constraints. In particular, significant limitations are associated with the insufficient level of product classification detail, the predominance of price-based evaluation criteria, and the lack of clear requirements regarding sustainability and product origin.

Based on the empirical analysis of Prozorro data, the structural characteristics of public demand for aquaculture products are identified. The findings indicate a high concentration of procurement within a limited range of standardized product categories, primarily represented by frozen fish of mass consumption, which is largely import-dependent. Such a demand structure reflects the orientation of procurement practices toward cost minimization rather than market development or support of domestic producers.

The study demonstrates that public procurement has the potential to function not only as a procedural mechanism for supplying public institutions but also as an effective tool for influencing market structure, stimulating domestic production, and promoting sustainable consumption patterns. However, this potential remains

underutilized due to the lack of integration between procurement mechanisms and sectoral development policies.

It is argued that enhancing the effectiveness of the public procurement system requires the implementation of more detailed product classification approaches, the integration of non-price criteria, and the use of procurement data for analytical and policy-making purposes. The results of the study contribute to the development of a more comprehensive understanding of public procurement as an economic instrument and highlight prospects of its application in the context of sustainable development of the aquaculture sector.

Ключові слова: *публічні закупівлі; Prozorro; аквапродовольча продукція; державний попит; імпортозалежність; аквакультура; продовольча безпека*

Keywords: *public procurement; Prozorro; aquaculture products; public demand; import dependence; aquaculture; food security*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Публічні закупівлі в сучасних умовах трансформуються з інструменту забезпечення потреб державного сектору у важливий механізм регулювання ринкових процесів, зокрема формування структури попиту та стимулювання розвитку окремих галузей. Особливої актуальності це набуває для ринку аквапродовольчої продукції, який в Україні характеризується високим рівнем імпортозалежності, недостатнім розвитком внутрішнього виробництва та обмеженою диверсифікацією асортименту. За таких умов державний попит, що реалізується через систему публічних закупівель, може виступати ключовим чинником структурних змін на ринку.

Водночас, попри значний обсяг фінансових ресурсів, що проходять через електронну систему публічних закупівель Prozorro, її потенціал як інструменту впливу на галузеві ринки, зокрема аквапродовольчий сегмент, використовується недостатньо. Це зумовлено як інституційними обмеженнями (недосконалість класифікації предмета закупівлі, орієнтація на

ціновий критерій, слабка інтеграція якісних та екологічних вимог), так і відсутністю комплексних аналітичних підходів до оцінки впливу закупівель на формування попиту. У науковому дискурсі домінує нормативно-правовий підхід до дослідження публічних закупівель, тоді як їх економічна функція як інструменту ринкового регулювання залишається недостатньо розкритою.

Таким чином, виникає необхідність дослідження ролі електронної системи Prozorro у формуванні ринку аквапродовольчої продукції, що має важливе значення як для розвитку теоретичних підходів до аналізу публічних закупівель, так і для вирішення практичних завдань підвищення ефективності державної політики у сфері продовольчої безпеки, підтримки національного виробника та імплементації принципів сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження у сфері публічних закупівель формують комплексне уявлення про їх трансформацію з інструменту бюджетного розподілу у механізм активного впливу на ринкові процеси. У працях зарубіжних науковців значна увага приділяється інституційному та регуляторному виміру: зокрема, підкреслюється роль судової практики ЄС у забезпеченні стабільності та передбачуваності закупівельних процедур [1], а також ризики дерегуляції та спрощення без належних запобіжників. Водночас дослідження [2] акцентує увагу на управлінні ризиками та необхідності цифровізації процесів як передумови підвищення прозорості й конкурентності. Важливий напрям становлять роботи, присвячені сталим закупівлям продовольства [3, 4], де доводиться, що впровадження агроекологічних підходів і концепції сталих державних закупівель продуктів харчування здатне трансформувати ланцюги постачання та переорієнтовувати попит на сталих виробників, хоча це супроводжується зростанням транзакційних витрат і ускладненням процедур. Дослідження [5, 6, 7] демонструють, що ефективність таких підходів залежить від поєднання національних цілей, децентралізації управління, участі стейкхолдерів і ресурсного забезпечення. Окремі роботи [8, 9] розкривають значення локалізації закупівель і встановлення якісних та нутритивних критеріїв як факторів стимулювання внутрішнього виробництва та підвищення якості харчових продуктів. У цілому міжнародний науковий

дискурс характеризується міждисциплінарністю та орієнтацією на оцінку економічних, соціальних і екологічних ефектів публічних закупівель.

Натомість українські дослідження зосереджуються переважно на інституційно-правових аспектах функціонування системи публічних закупівель. У працях вітчизняних авторів [10-13] домінує проблематика гармонізації законодавства з нормами ЄС, забезпечення прозорості процедур, підвищення ефективності використання бюджетних коштів та адаптації системи до умов воєнного стану. Окремий напрям становлять дослідження зелених закупівель [14], у яких обґрунтовується їх роль у досягненні цілей сталого розвитку та підвищенні ефективності публічних фінансів. Водночас у національному науковому дискурсі недостатньо розкрито економічний механізм впливу закупівель на галузеві ринки, зокрема аквапродовольчий сегмент, а також обмежено представлено емпіричні дослідження, що базуються на даних Prozorro. Це зумовлює необхідність поєднання інституційного аналізу з ринковим підходом, що дозволяє розглядати публічні закупівлі не лише як адміністративну процедуру, а як інструмент формування структури попиту та стимулювання конкуренції.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретичних та прикладних засад використання механізму публічних закупівель аквапродовольчої продукції як інструменту стимулювання внутрішнього попиту, спрямованого на забезпечення сталого розвитку національного ринку водних біоресурсів, підвищення економічної стійкості виробників та розширення споживання вітчизняної аквапродукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі публічних закупівель України ключовим інституційним підґрунтям для ідентифікації предмета закупівлі є Єдиний закупівельний словник ДК 021:2015 (далі – ДК 021:2015), який базується на загальноєвропейському класифікаторі CPV (Common Procurement Vocabulary). Узагальнена схема класифікації, що подана на рисунку 1, відображає багаторівневу систему інституційної організації публічних закупівель аквапродовольчої продукції, у якій простежується взаємодія між нормативно-адміністративним укрупненням об'єктів закупівлі та потребою у їх деталізованій аналітичній ідентифікації.

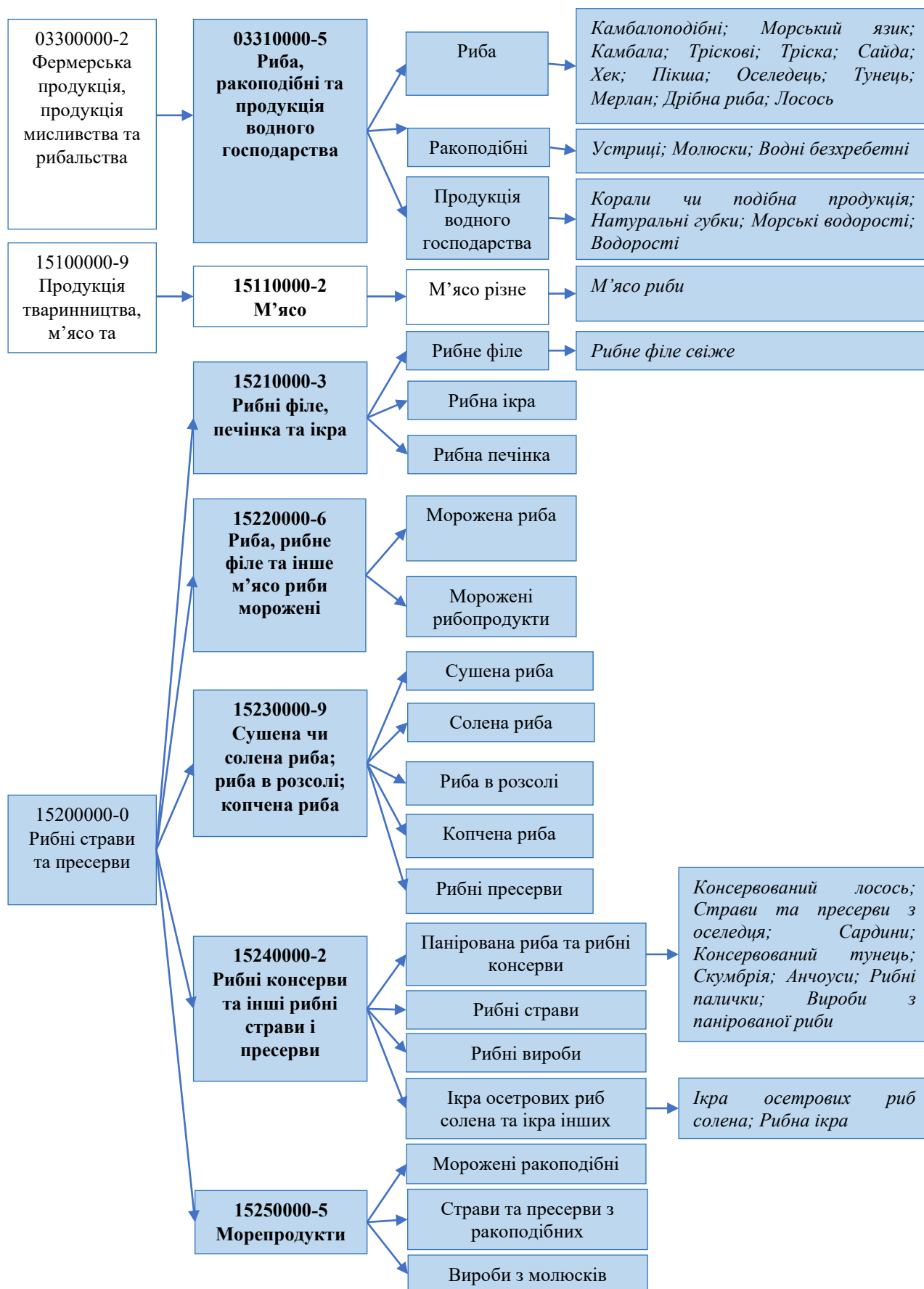

Рис. 1. Класифікація рибної продукції згідно ДК 021:2015

Джерело: Систематизовано на основі Єдиного закупівельного словника (ДК 021:2015)

Ключовою ознакою цієї системи є функціонування класифікатора ДК 021:2015 на рівні чотиризначних кодів, що забезпечує технічну стандартизацію процесу проведення тендерів, спрощує агрегування предметів закупівлі й сприяє уніфікації тендерної звітності. Однак така укрупненість створює методологічні обмеження для подальшого наукового аналізу, оскільки в межах одного коду можуть бути об'єднані різні види рибної продукції, які суттєво відрізняються за походженням, умовами зберігання, технологічними характеристиками та екологічними показниками.

Важливими інституційними передумовами формування системи публічних закупівель аквапродовольчої продукції в Україні також є нормативно-правові акти, що встановлюють стандарти харчування в окремих секторах державного забезпечення (таблиця 1). Вони фактично визначають не лише рамки для організації тендерних процедур, а й безпосередньо формують попит на рибну продукцію, задаючи параметри її кількісного та якісного використання.

Представлені нормативні акти здебільшого трактують рибну продукцію як узагальнену категорію без видової конкретизації. Такий підхід є формально нейтральним, однак має суттєві економічні наслідки: за умов обмежених можливостей вітчизняного рибного господарства, орієнтованого переважно на прісноводні види, виконання встановлених норм фактично забезпечується за рахунок імпортової морської риби.

Структура нормативних вимог відображає універсалізований підхід до формування раціонів, що передбачає використання стандартизованих видів риби, поширених у міжнародній торгівлі (хек, минтай, скумбрія, оселедець, лосось, тріска). Відсутність критеріїв щодо походження, екологічності чи сезонності продукції зумовлює орієнтацію закупівельників на стабільні імпорتنі поставки зі стандартизованими характеристиками. У результаті правова нейтральність формулювань трансформується в інституційно закріплену модель імпортозалежного постачання.

Таблиця 1. Нормативно-правові акти України, що визначають інституційні засади організації харчування та закупівель рибної продукції для державних і комунальних установ

№	Назва документа	Тип документа, номер та дата документу
1	Про затвердження Каталогу продуктів харчування	Наказ Міноборони від 15.11.2019 № 591
2	Про затвердження нормативів харчування в державних і комунальних дитячих санаторно-курортних закладах (крім протитуберкульозних)	Постанова КМУ від 10.10.2012 № 918
3	Про удосконалення організації лікувального харчування та дієтотерапії у закладах охорони здоров'я	Наказ МОЗ від 29.10.2013 № 931
4	Про затвердження норм та Порядку організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку	Постанова КМУ від 24.03.2021 № 305
5	Про норми харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках та інших приймальниках Національної поліції	Постанова КМУ від 16.06.1992 № 336 (з наступними редакціями)
6	Про затвердження натуральних добових норм харчування в інтернатних установах, навчальних та санаторних закладах сфери управління Мінсоцполітики	Постанова КМУ від 13.03.2002 № 324
7	Про норми харчування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби, місцях тимчасового тримання Державної прикордонної служби, ізоляторах тимчасового тримання, приймальниках-розподільниках для дітей та інших місцях тримання Національної поліції та спеціально відведених місцях для тимчасового тримання (ізоляторах тимчасового тримання) Служби безпеки	Постанова КМУ від 27.12.2018 № 1150

Джерело: Систематизовано на основі законодавства України

Як результат, універсальність харчових норм і недосконалість класифікації рибної продукції формують стійку орієнтацію державних закупівель на імпортні джерела, що створює дисбаланс між цілями продовольчої безпеки та реальною практикою забезпечення публічного сектору та підтверджується подальшим аналізом.

Аналітична частина дослідження базується на вибіркового опрацюванні масиву даних системи Prozorro за період 2020-2024 років, у межах класифікатора ДК 021:2015. Для кожного коду здійснювався пошук за

оголошеними закупівлями, договорами та планами закупівель у авторизованому електронному майданчику Playtender в системі публічних закупівель ProZorro з подальшою ручною верифікацією вибірок. Дані агреговано за двома напрямками: кількістю закупівель (тендерів або укладених договорів), кількістю замовників, що здійснювали відповідні закупівлі та постачальників. При цьому враховувалися всі закупівлі, незалежно від джерела фінансування та способу проведення процедури (відкриті торги, переговорна процедура, спрощені закупівлі).

Рисунок 2 відображає динаміку державних закупівель рибної продукції за окремими кодами ДК 021:2015 у 2021 та 2024 роках, а також їх сукупні обсяги за період 2020-2024 рр. Отримані результати свідчать про чітку концентрацію попиту у категорії «Риба, рибне філе та інше м'ясо риби заморожене» (15220000-6), що значно переважає за обсягами всі інші групи і формує основу продовольчих поставок для державних установ. У середньорічному розрізі саме ця група залишається визначальною для забезпечення інституційного споживання, тоді як частка свіжої чи охолодженої риби, а також менш поширених товарних позицій, має другорядний характер. Порівняння 2021 та 2024 років не демонструє різких коливань у структурі витрат, чим підтверджує стабільність споживчого профілю державних закупівель, але водночас засвідчує надмірну залежність від імпортозалежного сегмента замороженої риби, що створює потенційні ризики для продовольчої безпеки у випадку зовнішніх ринкових або логістичних обмежень.

Слід відмітити, що подальший аналіз структури державних закупівель зосереджено на порівнянні показників 2021 та 2024 років саме за кодом 15220000-6 «Риба, рибне філе та інше м'ясо риби заморожене», оскільки ця категорія є домінантною у загальному обсязі та визначає профіль інституційного споживання.

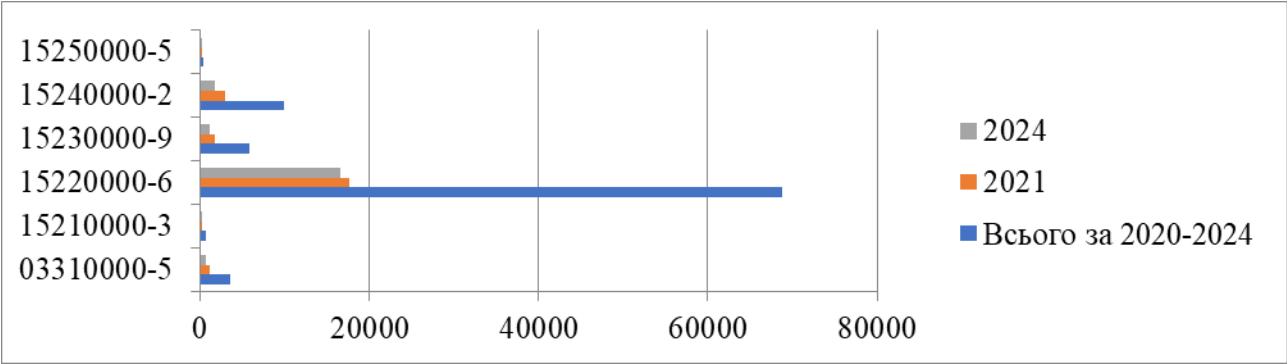

Рис. 2. Обсяги державних закупівель рибної продукції за кодами ДК 021:2015 у 2020-2024 роках

Джерело: Розроблено автором за даними Prozorro

У межах дослідження було здійснено систематизацію усіх замовників, що брали участь у державних закупівлях аквапродовольчої продукції, відповідно до їхньої функціональної належності. Усі замовники були згруповані за дванадцятьма категоріями, що охоплюють основні сектори бюджетної сфери – освіту, охорону здоров'я, соціальний захист, адміністративне управління, культуру, науку, оборону, правоохоронну діяльність, економіку та фінанси, комунальну та інфраструктурну сфери, а також благодійні організації. Для кожної з категорій було ідентифіковано характерні приклади установ, що забезпечують репрезентативність вибірки та уможливляють деталізовану оцінку закупівельних тенденцій (таблиця 2).

Таблиця 2. Класифікація замовників державних закупівель аквапродовольчої продукції за категоріями установ

Категорія замовників	Приклади установ / структур
Освіта	Ліцей, школа (ЗОШ), гімназія, садочок, дитячий сад, ясла, ДНЗ, ЗДО, коледж, університет, академія мистецтв, технікум, училище, ПТУ, професійно-технічний заклад, НВК, навчально-виховний комплекс, політехніка, заклад середньої освіти
Благодійні	Благодійна організація, благодійний фонд
Охорона здоров'я	Лікарня, поліклініка, амбулаторія, медичний центр, клініка, шпиталь, санаторій, ФАП (фельдшерсько-акушерський пункт), диспансер, пологовий будинок, перинатальний центр, ЦПМСД, ПМСД, станція швидкої допомоги, лепрозорій, ортопедичний центр

Продовження таблиці 2.

Категорія замовників	Приклади установ / структур
Адміністративні	Сільська рада, селищна рада, міська рада, районна рада, обласна рада, РДА, ОДА, КМДА, виконавчий комітет, департамент, управління, міністерство, державна адміністрація, військово-цивільна адміністрація, держагентство, держслужба
Адмін та соцпослуги	ЦНАП, центр надання адміністративних послуг, сервісний центр МВС, центр обслуговування платників (ЦОП), паспортний сервіс, центр соціальних послуг, центр обслуговування іноземців
Культура	Бібліотека, музей, театр, палац культури, будинок культури, кінотеатр, філармонія, галерея, клуб
Соцзахист і пансіонати	Інтернат, будинок-інтернат, дитячий будинок, центр для біженців, служба у справах дітей, пансіонат, територіальний центр соціального обслуговування (терцентр), геріатричний заклад, будинок для престарілих, реабілітаційний центр
Наука	Академія наук, НАН України, науково-дослідний інститут, національна академія, лабораторія, дослідна станція
Військові	Військова частина (в/ч), військовий інститут, військовий ліцей, військовий шпиталь, ЗСУ, бригада, батальйон
Правоохоронні та безпекові	Поліція, ГУНП, суд, прокуратура, СБУ, ДСНС, митниця, прикордонна служба (ДПСУ), виправна колонія, пенітенціарна установа, СІЗО, НАБУ, ДБР, НАЗК
Економіка та фінанси	Банк, податкова служба (ДПС), казначейство, пенсійний фонд, ФДМУ (Фонд держмайна), фонд соцстраху, Поліграфкомбінат
Комунальні та інфраструктурні	Водоканал, теплокомуненерго, ЖЕК, ЖКГ, обленерго, газове господарство, АТП, електротранс, тролейбусне депо, трамвайне депо, залізниця, вокзал, станція, аеропорт, порт, комунальне підприємство, комунальна установа
Інше	Все, що не підпадає під перелічені категорії

Джерело: Розроблено автором

У 2021 році структура закупівель та закупівельників засвідчувала домінування освітніх закладів, на які припадала абсолютна більшість обсягів (понад 8,7 тис. закупівель), що пояснюється системною інтеграцією рибних продуктів у раціони шкільного та дошкільного харчування. Високими залишалися показники закупівель у медичних установах (1815 позицій), що підкреслює роль рибної продукції як частини збалансованого лікувально-профілактичного харчування. Значні обсяги спостерігались і в адміністративному секторі, який забезпечує централізовані замовлення для

підвідомчих установ, тоді як інші групи замовників, зокрема соціального захисту, інфраструктури та науки, формували меншу, проте стабільну частку попиту.

У 2024 році загальна структура попиту зберегла характер 2021 року, однак відбулася помітна інтенсифікація закупівель, зокрема у сфері освіти (зростання до 9606 закупівель, що становить понад половину загального обсягу). Водночас відзначається зменшення кількості активних замовників, що свідчить про процеси консолідації закупівель через великі освітні й адміністративні хаби.

Додатково здійснено рейтингову оцінку постачальників у двох вимірах: за кількістю укладених контрактів та за загальною вартістю цих угод за кодом ДК 021:2015 15220000-6 «Риба, рибне філе та інше м'ясо риби морожені» (таблиця 3).

Аналіз структури постачальників у 2021 році виявляє суттєву асиметрію між розподілом контрактів за кількістю та їхньою вартістю. За кількісним критерієм ринок є фрагментованим: значна частина постачальників виконує численні, але невеликі за обсягом контракти. Водночас у фінансовому вимірі спостерігається висока концентрація, коли основні обсяги коштів акумулюються в обмеженого кола компаній, що працюють із невеликою кількістю, але великими за вартістю договорами. Це відображає подвійний характер державних закупівель, які одночасно забезпечують участь малих постачальників і підтримують діяльність великих ринкових гравців.

У 2024 році зазначена структура зберігається, проте простежується тенденція до посилення концентрації. Зменшення кількості активних постачальників супроводжується зростанням розриву між «кількісним» і «вартісним» сегментами: основні фінансові потоки дедалі більше зосереджуються у вузькому колі компаній. Це свідчить про поступовий перехід до моделі, в якій великі постачальники визначають економічну динаміку ринку, тоді як численні дрібні учасники виконують допоміжну функцію.

Таблиця 3. Структура діючих контрактів за кодом ДК 021:2015 15220000-6 «Риба, рибне філе та інше м'ясо риби морожені» за кількістю та вартістю закупівель, 2021 та 2024 роки

Місце в рейтингу	За кількістю закупівель				За вартістю закупівлі			
	ЄДРПОУ	КВЕД-2010	Кі-ть, шт	Вартість, грн	ЄДРПОУ	КВЕД-2010	Кі-ть, шт	Вартість, грн
1	2699000088	56.29	167	471928,85	23717551	46.39	4	14377916,63
2	2837118558	55.10	132	318218,70	3087506383	46.31	124	13366547,81
3	3087506383	46.31	124	13366547,81	30757072	46.39	33	10983725,14
4	2205210497	47.11	110	56879,94	3578004346	46.38	75	10215564,98
5	3193411786	96.02	102	126394,70	34200887	46.33	34	9873394,29
6	2850414277	46.90	100	4316091,21	43090291	46.90	17	7254191,09
7	37812770	46.39	85	2339144,71	14271671	10.20	24	7049647,04
8	37677991	46.39	81	1908649,36	30643369	46.39	17	6673941,14
9	2168803734	46.17	80	144596,50	21620913	46.31	1	6511050,00
10	3578004346	46.38	75	10215564,98	14231737	46.39	56	5729034,87
11	2229717420	47.11	73	65191,96	43717455	46.32	34	4847794,62
12	01785003	46.11	72	603622,00	40017308	10.20	29	4791702,41
13	24756872	46.38	72	3710659,86	42339470	46.90	5	4584251,92
14	37426126	46.17	71	693278,49	2850414277	46.90	100	4316091,21
Всього	-		1344	38336769,07	-		560	114752625,5
2024								
1	2833704947	46.39	203	371023,81	33667686	46.90	39	83744110
2	3092011789	46.90	174	255641,33	36593565	46.90	13	32495325
3	3440408073	46.38	167	1158214,35	45200219	46.38	43	28905704
4	44844146	46.38	152	21023835,26	40906549	46.39	4	25363848
5	2816902680	47.11	146	353814,35	32521649	46.38	35	21604871
6	45358873	46.39	111	8003351,59	45175078	46.39	34	21300552
7	2930815922	46.90	105	3519464,90	44844146	46.38	152	21023835
8	1938918462	47.11	104	194624,34	42784504	10.20	54	18887184
9	2676006079	46.39	98	553732,00	34200887	46.33	74	16756865
10	45122822	46.36	97	6279460,11	22620217	56.10	1	15187935
11	3425614365	70.22	97	246405,20	30636739	10.11	24	12031105
12	2445911192	47.11	87	202282,56	44676394	10.20	53	11957379
13	3823911110	47.52	85	326229,90	30318447	10.20	75	10544998
14	3391213715	47.11	83	338550,40	40017308	10.20	14	8583217
15	2219704829	47.11	80	202519,76	37129163	46.39	1	8427560
Всього	-	-	1789	43029149,86	-	-	616	336814487,81

Джерело: Розроблено автором за даними Prozorro

Структурний аналіз за видами економічної діяльності показує домінування підприємств, пов'язаних із оптовою та роздрібною торгівлею і переробкою продукції, тоді як безпосередні виробники риби практично не представлені. Це вказує на низький рівень інтеграції сектору аквакультури у систему державних закупівель та переважання посередницьких ланок у формуванні постачань.

При аналізі безпосередньо асортименту виявлено, що у структурі державних закупівель рибної продукції найбільш часто зустрічаються хек, оселедець, скумбрія та минтай. Їхня домінантність може бути зумовлена кількома чинниками. По-перше, ці види традиційно складають основу раціону населення, адже вони відносно доступні за ціною, мають сталі канали постачання та добре відомі споживачам у державних і комунальних закладах харчування. По-друге, ці риби характеризуються відносною універсальністю у використанні: вони придатні як для швидкої кулінарної обробки, так і для масового промислового консервування чи фасування, що відповідає потребам системи публічних закупівель. По-третє, доступність хека, оселедця, скумбрії та минтая на світових ринках, зокрема завдяки імпорту з країн, що спеціалізуються на морському промислі, забезпечує стабільність поставок у великих обсягах. Крім того, ці види відзначаються відносно тривалим терміном зберігання у замороженому вигляді, що робить їх зручними для централізованих державних закупівель. Саме поєднання економічних, логістичних і технологічних факторів пояснює, чому саме ці риби займають провідні позиції у закупівлях, тоді як інші види представлені епізодично.

Отримані результати дозволяють розглядати систему державних закупівель не лише як інструмент забезпечення потреб бюджетних установ, але і як важливий чинник формування ринкової структури аквапродовольчої продукції. Виявлені особливості, а саме: стандартизація попиту, домінування імпортової продукції, концентрація фінансових потоків та обмежена участь первинних виробників – свідчать про те, що державний попит фактично виконує функцію відтворення наявної моделі ринку, а не її трансформації.

Водночас результати аналізу підтверджують наявність значного нереалізованого потенціалу системи публічних закупівель. За умови відповідної інституційної адаптації вони можуть виступати ефективним інструментом впливу на структуру попиту, стимулювання розвитку внутрішнього виробництва та формування більш диверсифікованого і збалансованого ринку. Зокрема, інтеграція закупівельних механізмів із

галузевою політикою розвитку аквакультури дозволила б переорієнтувати державний попит на підтримку національного виробника та скорочення імпортозалежності.

Разом з тим, на сучасному етапі, цей потенціал залишається недостатньо реалізованим. Основними обмеженнями виступають недосконалість класифікації продукції, орієнтація процедур переважно на цінові критерії та відсутність системного використання аналітичних можливостей даних електронної системи закупівель. Це зумовлює розрив між функціонуванням системи публічних закупівель і стратегічними цілями розвитку ринку аквапродовольчої продукції.

У цьому контексті підвищення ефективності державних закупівель потребує впровадження більш деталізованих підходів до класифікації продукції, розширення застосування нецінових критеріїв оцінки пропозицій, а також активнішого використання накопичених даних для аналітичного забезпечення процесів прийняття управлінських рішень.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямі.

Проведене дослідження дозволило комплексно оцінити інституційні передумови формування системи публічних закупівель аквапродовольчої продукції в Україні та виявити структурні закономірності державного попиту. Результати аналізу засвідчують, що чинна система закупівель рибної продукції, попри формальну відкритість і прозорість, функціонує в умовах нормативної невизначеності щодо категоризації рибних товарів, критеріїв сталості та вимог до національного походження продукції.

Емпіричний аналіз даних системи Prozorro продемонстрував, що закупівлі аквапродовольчої продукції охоплюють широкий спектр замовників, від закладів освіти й охорони здоров'я до соціальних і безпекових інституцій, при цьому основна маса контрактів припадає на кілька типових товарних позицій. Таке тяжіння до стандартизованого асортименту є наслідком відсутності цільових політик підтримки внутрішнього ринку рибної продукції та недостатньої інтеграції механізмів

державних закупівель із національною стратегією розвитку рибного господарства.

Подальші наукові дослідження повинні бути спрямовані на розробку перспективних векторів розвитку системи державних закупівель аквапродовольчої продукції, що дозволить окреслити реалістичні напрями державної політики у розглянутій сфері. Перспективно, дані підходи повинні бути спрямовані на інтеграцію державних закупівель у ширший контекст маркетингової політики держави. Закупівлі можуть і повинні слугувати не лише процедурою забезпечення установ продуктами, а й інструментом популяризації української риби, формування споживчої довіри, збору ринкової аналітики та управління структурою попиту. Для цього необхідна міждисциплінарна підтримка, що поєднує результати досліджень у галузях економіки, іхтіології, нутріціології, екології, технології переробки риби та державного управління. Лише на основі такого комплексного підходу можливо забезпечити реальне впровадження політики заміщення імпорту та перехід до моделі сталого аквапродовольчого розвитку.

Література

1. Bovis C. Public Procurement Regulation in EU and UK. The New Relationship between the United Kingdom and the European Union / eds. E. Guinchard, C. Panara. Cham: Springer, 2025. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-70652-3_9
2. Paraskeva S., Tsoulfas G. T. Mitigating risks in public procurement. *Journal of Public Procurement*. 2025. Vol. 25, no. 1. Pp. 140-176. DOI: <https://doi.org/10.1108/jopp-07-2024-0074>
3. Caranta R. Sustainable Public Procurement of Food (SPPF). *Oxford University Press*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1093/obo/97801977>
4. Andhov M., Mikulic S., Nielsen L. R. Transforming Food Systems: The Role of Public Procurement. *Sustainable Food Procurement*. London, 2024. Pp. 203-215. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003393023-16>

5. Daugbjerg C. Using public procurement of organic food to promote pesticide-free farming: A comparison of governance modes in Denmark and Sweden. *Environmental Science & Policy*. 2023. Vol. 140. Pp. 271-278. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2022.12.012>

6. Molin E. Toward a more sustainable food system using public procurement. Diss. KTH Royal Institute of Technology, 2023.

7. Vola P., Gelmini L., Rossa S., Falvo C., Hrušková M., Plaček M. Innovating Public Food Procurement: A Case Study of Dordogne's Path to Sustainability. *Review of Policy Research*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1111/ropr.70026>

8. Gabrijelčič M., Fras N., Ožbolt P. Public food procurement as a tool for more sustainable and high quality food offer in public institutions. *European Journal of Public Health*. 2023. Vol. 33, Supplement_2. DOI: <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckad160.436>

9. Zvaigzne A., Znotiņa D., Kotāne I. Opportunities and barriers for local entrepreneurs to participate in public food procurement in rezekne municipality. *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2018. Vol. 6. Pp. 526-536. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2018vol1.3316>

10. Shvydka T. I. Public procurement in Ukraine and the EU: harmonization of standards. *Analytical and Comparative Jurisprudence*. 2025. Vol. 1, no. 4. Pp. 451-456. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.69>

11. Пантелеймоненко А., Мілька А., Павленко О. Публічні закупівлі в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-20>

12. Петик Л. О., Бацман І. В. Публічні закупівлі в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 9. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-08-03>

13. Нинюк І. І. Публічні закупівлі та державні фінанси в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15073249>

14. Рибіна Л., Маслак Н. Зелені публічні закупівлі як інструмент ефективного використання публічних фінансів в цілях сталого розвитку. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 2 (53). С. 479-484. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-67>

References

1. Bovis C. (2025), “Public Procurement Regulation in EU and UK”, *The New Relationship between the United Kingdom and the European Union*, Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-70652-3_9

2. Paraskeva S. and Tsoulfas G. T. (2025), “Mitigating risks in public procurement”, *Journal of Public Procurement*, vol. 25, no. 1, pp. 140-176. <https://doi.org/10.1108/jopp-07-2024-0074>

3. Caranta R. (2025), “Sustainable Public Procurement of Food (SPPF)”, *Oxford University Press*, Oxford, UK. <https://doi.org/10.1093/obo/97801977>

4. Andhov M., Mikulic S. and Nielsen L. R. (2024), “Transforming Food Systems: The Role of Public Procurement”, *Sustainable Food Procurement*. London, UK, pp. 203-215. <https://doi.org/10.4324/9781003393023-16>

5. Daugbjerg C. (2023), “Using public procurement of organic food to promote pesticide-free farming: A comparison of governance modes in Denmark and Sweden”, *Environmental Science & Policy*, vol. 140. pp. 271-278. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2022.12.012>

6. Molin E. (2023), “Toward a more sustainable food system using public procurement”, Licentiate dissertation, KTH Royal Institute of Technology, Stockholm, Sweden.

7. Vola P., Gelmini L., Rossa S., Falvo C., Hrušková M., Plaček M. (2025), “Innovating Public Food Procurement: A Case Study of Dordogne's Path to Sustainability”, *Review of Policy Research*. <https://doi.org/10.1111/ropr.70026>

8. Gabrijelčič M., Fras N., Ožbolt P. (2023), "Public food procurement as a tool for more sustainable and high quality food offer in public institutions", *European Journal of Public Health*, vol. 33, Supplement_2. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckad160.436>
9. Zvaigzne A., Znotiņa D., Kotāne I. (2018), "Opportunities and barriers for local entrepreneurs to participate in public food procurement in rezekne municipality", *Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference*, vol. 6, pp. 526-536. <https://doi.org/10.17770/sie2018vol1.3316>
10. Shvydka T. I. (2025), "Public procurement in Ukraine and the EU: harmonization of standards", *Analytical and Comparative Jurisprudence*, vol. 1, no. 4, pp. 451-456. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.69>
11. Panteleimonenko, A., Milka, A., & Pavlenko, O. (2023), "Public procurement in Ukraine under the conditions of marital state", *Economy and Society*, vol. 51. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-20>
12. Petyk Л. О., & Batsman I. B. (2023), "Public Procurement Under Martial Law", *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*, vol. 9. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-08-03>
13. Nynyuk I. (2025), "Public procurement and public finances in Ukraine", *Current Issues of Economic Sciences*, vol. 9. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15073249>
14. Rybina, L., & Maslak, N. (2025), "Green public procurement as a tool for the effective use of public finances for sustainable development", *Sustainable Development of Economy*, vol. 53, no. 2, pp. 479-484. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-67>

Отримано редакцією журналу / Received: 15.05.26

Прорецензовано / Revised: 22.05.26

Дата публікації / Published: 26.05.26